

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

**ДАЙДЖЕСТ
УКРАЇНЬКОЇ ГЕЛЬСІНСЬКОЇ СПІЛКИ З ПРАВ ЛЮДИНИ (УГСПЛ)
ВИПУСК № 5(68), ПРОГРАМА USAID «ПРАВА ЛЮДИНИ В ДІЇ»**

Березень 2021

ЗМІСТ

РЕАЛІЗОВАНІ В РАМКАХ ПРОГРАМИ ЗАХОДИ	2
МОНІТОРИНГ, АНАЛІТИКА ТА АДВОКАТУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ	2
СТРАТЕГІЧНИЙ СУДОВИЙ ЗАХИСТ	3
БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА	5
ПРОСУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА НАВЧАННЯ В СФЕРІ ЇХ ЗАХИСТУ	7
ГОЛОВНІ НОВИНИ В СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ	8

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

РЕАЛІЗОВАНІ В РАМКАХ ПРОГРАМИ ЗАХОДИ

МОНІТОРИНГ, АНАЛІТИКА ТА АДВОКАТУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Народжені після арешту. Фотопроект про кримських дітей

До сьомої річниці окупації Програма USAID «Права людини в дії» [долучилась до запуску онлайн-ініціативи](#), присвяченій кримським дітям, які народилися після арештів батька. Усього принаймні 191 кримська дитина зростає без батьків, позбавлених волі через фабриковані політичні справи, здебільшого через свою активну участь в ініціативах «Кримської солідарності», надання гуманітарної допомоги постраждалим та документування політичних переслідувань в Криму. На нашу думку, діти засуджених є неопосередкованими жертвами окупації, покараними через незгоду їхніх батьків приймати факт окупації Криму Російською Федерацією. Цей проект є одночасним свідченням реальної солідарності, підтримки та взаємодопомоги як щодо засуджених окупаційною російською владою кримських татар, так і щодо їхніх сімей.

Авторка ідеї проекту та самих знімків активістка Кримської солідарності Муміне Салієва також виховує чотирьох дітей самостійно, адже її чоловіка громадського журналіста Сейрана Салієва окупаційна влада затримала у січні 2017 року, а минулого року російський суд засудив до 16-річного терміну ув'язнення.

Одним реченням. Заходи в рамках Програми USAID та за участі її експертів, які спрямовані на подолання наслідків збройного конфлікту та окупації

- Як бути, якщо кримінальна справа знаходиться на досудовому розслідуванні на підконтрольній Уряду України території, а матеріали справи недоступні або знищені на

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

тимчасово окупованій території? – [відповіді пропонуємо дізнатись](#) в рамках випуску нової ініціативи УГСПЛ «Експертиза» ([на прикладі реальних справ](#), якими опікується Програма USAID).¹

- Координатор Центру документування УГСПЛ/ Програми USAID Олексій Біда про: [документування](#) як природний процес відновлення справедливості, важливість фіксації порушень з обох сторін конфлікту, тонкощі роботи в полі та особливості спілкування зі свідками воєнних злочинів, використання зібраних даних для притягнення до відповідальності винних осіб та визначення об'єму компенсації постраждалим від конфлікту.

Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку:

- Російський суд оголосив вирок українському активісту з Криму Олегу Приходьку, за яким він отримав 5 років позбавлення волі в колонії суворого режиму і штраф. Громадянина України Приходька засудили за сфабрикованою справою, звинувативши у зберіганні вибухівки та підготовці теракту, але фактичних доказів скоєння «злочину» так і не було наведено слідством, що відповідає практиці ФСБ переслідування кримчан з політичних мотивів. Українські громадські організації засудили цей вирок та виступили із спільною заявою – [за посиланням](#).
- [Заява](#) з приводу затримання Владислава Єсипенка, громадянина України та [фріланс-журналіста](#), якого окупанти заарештували у зв'язку з його політичними поглядами після відвідування акції з нагоди дня народження Тараса Шевченка у м. Сімферополь 9 березня.

СТРАТЕГІЧНИЙ СУДОВИЙ ЗАХИСТ

Метою програми USAID «Права людини в дії» в цьому напрямку є підтримка на національному і міжнародному рівнях стратегічних судових справ для захисту суспільних інтересів¹, а також їх широке висвітлення серед професійної спільноти та громадськості. Загальна кількість стратегічних справ, які стосуються конфлікту та підтримані Центром стратегічних справ (ЦСС) УГСПЛ в рамках програми, складає 165.

Повертаємось до теми як захистити своє право власності на земельну ділянку в Криму

Пам'ятаєте [кремлівський указ від березня 2020](#) про кримську землю (йдеться про т.з. «прикордонні землі» – тобто досить значну частку півострова), яка начебто може належати лише росіянам? В світлі того, що зазначений «документ» нещодавно набув чинності, пропонуємо повернутись до цієї теми та [дізнатись про можливі варіанти](#) захисту майнових

¹ [Додатковий матеріал](#).

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

**УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ**

прав у випадку, якщо у людини відчужують законну ділянку. Ось ще дві додаткові причини, чому варто послухати спікерів (та поставити питання у коментарях, якщо вже не мали змоги дивитись наживо): експерти (1) презентували [веб-інструкцію](#) з корисними порадами, (2) розповіли про новий тематичний блок у Telegram-боті «[CrimealsUaBot](#)» щодо земельних питань (який було розроблено за участі УГСПЛ/Програми USAID), аби користувачі могли швидко отримати консультацію та заповнити шаблони документів.

Пропонуємо також контактні данні нашої та партнерських організацій для отримання допомоги щодо захисту права на землю та інших прав постраждалих від окупації громадян:

 <p>ПРЕДСТАВНИЦТВО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ В АУТОНОМНІЙ РЕСПУБЛІЦІ КРИМ</p>	 <p>ПРОКУРАТУРА АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ ТА МІСТА СЕВАСТОПОЛЯ</p>	 <p>УКРАЇНЬКА ГЕЛЬСІНСЬКА СПІЛКА З ПРАВ ЛЮДИНИ</p>	 <p>Crimea SOS</p>	 <p>RCHR</p>
<p>Представництво Президента України в АР Крим</p> <p>безкоштовна "гаряча лінія": 0 800 502 192; телефон (0552) 49-59-39;</p> <p>телефон у месенджерх (Viber, WhatsApp, Telegram) +38 067 547 65 75;</p> <p>Skype – обліковий запис: ark predstavnictvo;</p> <p>електронна пошта: zvernennia@ppu.gov.ua;</p> <p>поштова адреса: м. Херсон, проспект Ушакова, 42.</p>	<p>03150, м. Київ, вул. Ділова, 24 (центральний офіс та адреса для листування);</p> <p>м. Херсон, вул. Кременчуцька, 69 (3 поверх)</p> <p>e-mail: zvern01@ark.gp.gov.ua</p> <p>Гаряча лінія: 0(44) 596-73-57 +380967001600 (WhatsApp, Viber, Telegram)</p>	<p>Громадська спілка "Українська Гельсінська спілка з прав людини"</p> <p>Гаряча лінія : +380501402565 /Viber: +380997936418 krym.priemnaya@ gmail.com (в робочі дні з 10.00 до 18.00)</p> <p>Гаряча лінія приймальні в Херсоні / Viber: +380668831149 (в робочі дні з 10.00 до 18.00)</p>	<p>Громадська організація "КРИМ SOS "</p> <p>Гаряча лінія м. Київ: (063) 077-16-19, (095) 031-53-97, (096) 684-88-47</p> <p>Гаряча лінія/ Viber м. Херсон: (095) 277-53-55;</p> <p>Skype: krymsos_legal (для тих, хто знаходиться у Криму)</p> <p>Вебсайт: https://krymsos.com/ e-mail: help@krymsos.com</p>	<p>Громадська організація "Регіональний центр прав людини"</p> <p>01004 Бессарабська площа 5, офіс 13, Київ, Україна +38 (050) 388 69 38 +38 (044) 279 41 11</p> <p>e-mail: rchr.sev@gmail.com</p>

Суд став на бік жінки. Власниця земельної ділянки, яку зайняли військові, мала право на компенсацію, але його довелось відстоювати в суді

Після початку АТО/ООС деякі ділянки земель сільськогосподарського призначення, які належать жителям у Луганській та Донецькій областях, зайняли військовослужбовці Збройних сил України.

**Власники землі, яку зайняли
військові, мають право на
відшкодування**

Юлія Науменко, юристка УГСПЛ

З того часу люди не можуть їх обробляти та здавати в оренду. Саме так сталося з кількома гектарами Лариси Мельнік – жінка спробувати отримати відшкодування за збитки через неможливість користуватися своїм правом власності (гроші були вкрай необхідні, оскільки вона сама виховувала малолітню доньку), проте у місцевій адміністрації їй було відмовлено у складанні відповідного акту. Мовляв, вони не можуть створити відповідну комісію для

визначення розмірів відшкодування збитків – до неї мали би увійти представники військових частин, які зайняли цю земельну ділянку, а місцеві органи не знають, хто саме це зробив. Зрештою пані Мельнік [за допомогою юристки УГСПЛ/Програми USAID](#) звернулась до суду з проханням зобов'язати органи місцевої влади розглянути заяву повторно та створити комісію.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬСЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку:

- У 2014 році представниками незаконних збройних формувань було викрадено двох заявників (разом з чотирма іншими особами) і вивезено на територію т.з. «ДНР», де їх утримували близько доби, катували, били, знущались з них і принижували. На думку юристів, заявники піддавалася катуванню через їх погляди на політичну ситуацію в Україні і відкриту підтримку ідей єдності. Зазначені події не були належним чином розслідувані, винні особи не встановлені. З цього приводу було подано заяви до Європейського суду з прав людини.

БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА

[Мережа громадських приймалень УГСПЛ](#) продовжує надання безоплатної правової допомоги (в т.ч. у формі виїзних засідань у віддалених районах), проведення інформаційно-просвітницьких заходів в сфері прав людини, а також документування воєнних злочинів та порушень прав людини, пов'язаних з конфліктом. USAID в рамках програми «Права людини в дії» підтримує діяльність громадських приймалень (ГП) в містах [Торецьк](#), [Маріуполь](#), [Краматорськ](#) та [Покровськ](#) Донецької області, [Станиця Луганська](#), [Суми](#) та [Дніпро](#), які надають допомогу постраждалому від конфлікту населенню, Київську [об'єднану приймальню](#) з питань Криму та Донбасу, а також спеціалізовану приймальню з кримських справ у Херсоні.

Підвищення обізнаності громадян з питань захисту їх прав та інші теми, дотичні до діяльності Програми USAID

- Громадяни України, які проживають на тимчасово окупованих територіях, мають право отримати свідоцтво про народження громадянина України – [пояснення надає покровська приймальня](#).
- Коли запрацює нова програма пільгового кредитування для ВПО? – [розповідає приймальня у Сумах](#).
- [Розвінчуємо популярні міфи](#) про «переселенські гроші».
- Як хтось шукав, то ось матеріал про [житлові субсидії](#) для внутрішньо переміщених осіб.
- 1500 ВПО отримують нове житло у Краматорську та Северодонецьку до 2025 року. Наша краматорська приймальня [готова пояснювати, що до чого](#).
- [Стаття від маріупольської ГП](#) щодо того, чи визнається в Україні довіреність, оформлена в РФ, та які дії можна вчиняти за нею у банківських установах.
- Консультує Покровськ: як переселенцям [отримати допомогу](#) на поховання.

Правова допомога постраждалим від збройного конфлікту та окупації

- Рахунки, на які нараховуються цільові виплати – зарплати, пенсії, субсидії, стипендії – мають статус спеціальних, із захищеним режимом. Вони охороняються від арештів (приміром, через

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

заборгованість громадян за житлово-комунальні послуги) та передачі в такій мірі, в якій це вважається потрібним для утримання працівника і його сім'ї. Натомість виконавча служба часто зловживає своїми повноваженнями. Як з цим боротись – [розповідь](#) наша торецька приймальня на прикладі однієї з таких справ.

- У літньої жінки (на фото) виникла проблема, адже батько її онуки не сплачував аліменти. Онука має інвалідність і потребує коштів на лікування, але її батько відмовлявся допомагати взагалі, доки до вирішення ситуації не [долучився](#) юрист з Покровська.

- Чоловікові, який працював на одному з підприємств Донецької області, відмовляють у виплаті заборгованості по зарплаті через окупацію однієї з філій. При цьому він жодного дня не працював на тимчасово окупованій території, а головний офіс перебуває на підконтрольній Україні території. Підприємства маніпулюють, не хочуть виплачувати заборгованість, вважає дніпровська приймальня, яка й [допомагає](#) чоловікові домогтись справедливості.

- Чоловік брав участь у бойових діях на сході України з перших днів і помер у червні 2020 від серцевого нападу у зоні проведення Операції об'єднаних сил. Його дружині, яка залишилася сама з двома дітьми, в Управління соціального захисту Дніпропетровської області відмовили у наданні статусу члена сім'ї загиблого військовослужбовця, хоча всі документи жінка надала. Знову ж таки тамтешній приймальні довелося [втрутитися](#), аби усунути таку несправедливість.

Чиновники: "захист Батьківщини – не є виконання військових обов'язків"

УГСПЛ не погодилась і встала на захист родини загиблого військового

- Досить часто до приймальні в Станично-Луганському районі звертаються громадяни з приводу допомоги у складанні процесуальних документів для визнання смерті родичів на непідконтрольній території. Так, в березні 2021 року [чоловік попросив допомоги](#) встановити факт смерті батька в місті Луганськ. Під час розгляду справи суд врахував надані нашими юристами докази: свідоцтво про захоронення, свідоцтво про смерть, видані на тимчасово окупованій території та фото з місця захоронення.
- Пенсіонера звинуватили в тому, що перетинаючи КПВВ «Станиця Луганська» у пішому порядку, він мав при собі 2000 доларів США, чим порушив вимоги наказу Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України №52 від 14.07.2020 року, тобто вчинив адміністративне правопорушення. Гроші було вилучено, але насправді то була його пенсія за півроку, що було підтверджено під час судового процесу. Зрештою, пенсіонер виграв суд та змусив повернути конфісковану пенсію – [допомагала](#) йому у цьому місцева приймальня, що діє за підтримки USAID.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬСЬКА
ГЕЛЬСІНЬСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Інфографіка щодо результатів роботи громадських приймалень

Програма USAID «Права людини в дії» продовжує звітувати про надану правову допомогу в постраждалому від конфлікту та окупації регіоні – пропонуємо дані за [лютий](#) 2021 року із тематичним, регіональним та гендерним розподілом.

ПРОСУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА НАВЧАННЯ В СФЕРІ ЇХ ЗАХИСТУ

УГСПЛ продовжує організацію навчальних заходів з прав людини, а також бере участь в розробці комплексної національної політики в галузі освіти у сфері прав людини. Ця діяльність здійснюється в рамках Всеукраїнської освітньої програми «[Розуміємо права людини](#)» (РПЛ)², яка в даний час є єдиною неформальною системою освіти, що має матеріальну базу для своєї діяльності – Освітній дім прав людини в Чернігові (ОДПЛ-Чернігів).

Представниці УГСПЛ увійшли до громадської ради при Міністерстві освіти і науки України

Громадська рада сприяє взаємодії між міністерством та представниками громадськості з питань здійснення та реформування державної політики в сфері освіти та науки. Для нас це майданчик для просування загальнодержавної програми освіти в сфері прав людини. А в умовах збройної агресії РФ – це також можливість сприяння формуванню освітніх політик держави з урахуванням права на правду та вивчення уроків збройного конфлікту, дискусійних аспектів примирення та неповторення. Що саме у планах наших колежанок – [читайте за посиланням](#).

Започатковано співпрацю між УГСПЛ та Товариством Червоного Хреста

Ще у лютому 2021 року між УГСПЛ та Товариством Червоного Хреста України був укладений меморандум про співробітництво. Одним з напрямів – спільна інформаційно-просвітницька робота з тематики прав людини, МГП та концептуальних засад перехідного правосуддя за підтримки Програми USAID «права людини в дії». Ми не відкладаємо справи на безрік, тому повідомляємо про розпочатий тренінг для тренерів курсу «Вивчаючи міжнародне гуманітарне право». Наразі реєстрацію вже закрито, але пропонуємо слідкувати за новинами, бо попереду ще чимало нових подій!

² Заснована в 2007 році, програма спрямована на інкорпорування цінностей та принципів прав людини в систему формальної освіти, а також розвиток неформальної освіти прав людини, таким чином сприяючи культивуванню культури прав людини, зміцненню поваги до верховенства права в Україні, сприянню міжкультурному порозумінню та принципам мирного вирішення конфліктів. Наразі РПЛ нараховує понад 3500 випускників зі всієї України.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬСЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

ГОЛОВНІ НОВИНИ В СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Побачили світ декілька важливих для України стратегічних документів

- Рада національної безпеки і оборони України [ухвалила](#) Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої АР Крим та м. Севастополь, внесок в який зробила ціла низка державних та недержавних установ та організацій, в тому числі й УГСПЛ. Цей дороговказ покликаний створити умови для деокупації та безпечної реінтеграції півострова, нейтралізації загроз національній та міжнародній безпеці, а також для забезпечення належної реалізації прав і свобод людини. Стратегію було [затверджено](#) Президентом України наприкінці березня³.
- Оновлена Національна стратегія сфері прав людини [отримала «зелене світло»](#). Документ, поміж іншого, спрямований на вирішення найбільш серйозних та системних проблем у сфері гарантування, реалізації та захисту прав і свобод людини в умовах гібридної війни. У порівнянні з попередньою версією, ухваленою в 2015 році, оновлений текст більш чітко формулює пов'язані зі збройним конфліктом проблеми, а саме:
  - ✓ забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб та осіб, які проживають на тимчасово окупованій території України;
  - ✓ відновлення прав осіб, які були позбавлені свободи внаслідок збройної агресії РФ проти України, тимчасової окупації частини території України;
  - ✓ забезпечення прав осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та членів їхніх сімей;
  - ✓ подолання негативних наслідків конфлікту, спричиненого збройною агресією РФ тощо⁴.
- Також [було прийнято](#) Національну молодіжну стратегію до 2030 року. Стратегія, серед іншого, передбачає забезпечення прав молоді з тимчасово окупованих територій України та їх реінтеграцію.⁵

³ Аби допомогти краще зрозуміти положення цього знакового документа та його важливість для України, Постійний Представник Президента в АР Крим Антон Кориневич [надав свої коментарі](#).

На тлі цього також важливо не забувати про новостворену Кримську платформу, яка фокусуватиметься на практичних напрямках роботи з деокупації Кримського півострова та, звісно, також є частиною стратегічних зусиль держави з деокупації. Нещодавня [панельна дискусія](#), проведена за підтримки УГСПЛ/ Програми USAID, як раз була покликана надати більше деталей щодо дій в цьому напрямку.

⁴ УГСПЛ/ Програма USAID вітає прийняття цього документа – у [відповідній статті](#) можна дізнатись про переваги нової версії у порівнянні з попередньою. Зокрема тому, що правозахисний порядок денний вже відноситься не тільки лише до виконання Україною зобов'язань за національним правом і міжнародно-правовими актами, але й також належна увага приділяється подоланню негативних наслідків збройного конфлікту, чим УГСПЛ/ Програма USAID опікується вже тривалий час. В подальших планах УГСПЛ/ Програми USAID співпраця з Міністерством юстиції щодо прийняття оновленого плану дій з реалізації Стратегії, який має бути розроблений [згідно указу](#) Президента України.

⁵ Вітаємо прийняття цього важливого стратегічного документа та у [наведеній публікації](#) ділимося своїм баченням щодо моніторингу стану його виконання, а також сподіваємось, що досвід УГСПЛ/ Програми USAID буде врахований при розробці відповідного плану дій.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬСКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Цей дайджест було розроблено завдяки щедрій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках програми «Права людини в дії», яка виконується Українською Гельсінською спілкою з прав людини. Зміст публікації не обов'язково відображає погляди USAID/Уряду США.

У світі, USAID є однією з провідних установ у сфері розвитку, яка виконує роль каталізатора цих процесів та допомагає досягати позитивних результатів. Діяльність USAID є проявом доброчинності американського народу, а також підтримує просування країн-отримувачів допомоги до самостійності та стійкості та сприяє забезпеченню національної безпеки та економічного добробуту США. Партнерські стосунки з Україною USAID підтримує з 1992 року; за цей час, загальна вартість допомоги, наданої Україні з боку Агентства, склала понад 3 млрд. доларів США. До поточних стратегічних пріоритетів діяльності USAID в Україні належать зміцнення демократії та механізмів досконалого врядування, сприяння економічному розвитку та енергетичній безпеці, вдосконалення систем охорони здоров'я та пом'якшення наслідків конфлікту у східних регіонах. Для того, щоб отримати додаткову інформацію про діяльність USAID, просимо Вас звертатися до Відділу зв'язків з громадськістю Місії USAID в Україні за тел. (+38 044) 521-57-53. Також пропонуємо завітати на наш вебсайт: <http://www.usaid.gov/ukraine>, або на сторінку у Фейсбук: <https://www.facebook.com/USAIDUkraine>.

Програма USAID «Права людини в дії», контактна інформація:

Українська Гельсінська спілка з прав людини

вул. Фролівська, 3/34, Київ, Україна

тел.: +38 044 485 17 92, факс: +38 044 425 99 24

Електронна пошта: t.tsymbivskyy@helsinki.org.ua, веб-сайт: <http://helsinki.org.ua/>